

© Федорак В.М.

УДК 371.315+614.253.4

Федорак В.М.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ОПЕРАТИВНОЇ ХІРУРГІЇ ТА ТОПОГРАФІЧНОЇ АНАТОМІЇ СТУДЕНТАМ МЕДИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ ДВНЗ «Івано-Франківський національний медичний університет» (м. Івано-Франківськ)

dr.fedorak@rambler.ru

Вступ. Топографічна анатомія та оперативна хірургія є двоєдиною медичною дисципліною, яка детально вивчає пошарову структуру ділянок, органів та порожнин тіла людини, на основі яких анатомо-фізіологічно обґрунтовуються доступи, техніка, особливості виконання оперативних втручань. У системі підготовки лікаря, особливо хірургічного профілю, топографічній анатомії та оперативній хірургії належить надзвичайно важливе місце, оскільки дисципліна є базою для переходу від теоретичної (загально-біологічної і анатомічної) підготовки студентів до практичного (клінічного) застосування набутих знань [2].

Впровадження кредитно-модульної системи навчання, яка базується на принципах Болонської Декларації, розкриває широкі можливості для розвитку пізнавальної діяльності студентів, відкриває можливість інтегруватися до європейської та світової системи навчання і вимагає бути конкурентоспроможними фахівцями на світовому ринку праці [7].

В умовах модернізації вищої медичної освіти в Україні основним критерієм якості підготовки випускників є їх професійна компетентність, що формується у процесі навчання [1]. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, схвалена указом Президента України від 25.06.2013 р. №344/2013, та нові запити суспільства щодо результативності освітньої системи, спричиняють рух до формування змісту освіти на компетентнісній основі, що зумовлює потребу удосконалення технології оцінювання рівня знань та умінь студентів [3]. Для студентів особливе значення має проблема оволодіння раціональними прийомами самостійної навчальної діяльності та формування відповідних умінь і навичок. Існує ряд проблем у вирішенні цього завдання: студенти неадаптовані до самостійної роботи, короткий проміжок часу відводиться на вивчення дисципліни.

Відповідно, метою роботи є втілення у навчальний процес заходів, які сприятимуть покращенню якості навчання студентів на медичному факультеті.

На кафедрі анатомії людини, оперативної хірургії та топографічної анатомії Івано-Франківського національного медичного університету організація навчального-виховного процесу студентів проводиться за принципами Болонського процесу [4], на основі якого розроблена навчальна програма для викладання дисципліни «Загальна хірургія з оперативною хірургією і топографічною анатомією» для студентів медичного факультету.

Вивчення дисципліни «оперативна хірургія та топографічна анатомія» базується на принципах наступності і професійності. Саме з таких позицій навчання студентів проводиться на основі поєднання класичних, історично сформованих методичних засад викладання у вищій медичній школі, з новітніми технологіями навчання.

З перших занять студентам роз'яснюють організацію навчання на кафедрі: структуру модулів, проведення семінарських і практичних занять, а також розрахунок балів поточної успішності. з перших занять студенти виявляють зацікавленість до рейтингової системи оцінювання знань, отримання додаткових балів за виконання навчально-дослідницької роботи. Частина студентів з підвищеною увагою ставиться до опанування практичними навичками. Кожний студент має змогу ознайомитись з необхідною навчально-методичною літературою для навчання з дисципліни на сайті університету.

Працівники кафедри намагаються демократизувати навчальний процес, впроваджуючи партнерські взаємини зі студентами як рівноправними учасниками навчального процесу. з метою удосконалення навчального процесу на медичному факультеті нами проводиться соціологічне опитування серед студентів. до анкети включені запитання про ставлення студентів до викладання дисципліни; запитання про тестовий контроль рівня знань студентів, опрацювання практичних навичок, самостійної позааудиторної роботи, тощо.

У навчальному процесі на медичному факультеті важливою є практична підготовка студентів, що передбачає принципи безперервності та послідовності [6]. Вона здійснюється у відповідності з навчальним планом та програмою затвердженими навчальним відділом університету.

Практичні заняття з оперативної хірургії та топографічної анатомії на медичному факультеті успішно поєднують різні форми навчання. Завдяки цьому суттєво змінюється роль викладача: він стає не лише джерелом пасивного отримання знань для студентів, але й ініціатором їхнього творчого пошуку, організатором самостійної роботи [8]. Використання новітніх технологій дозволяє викладачеві оцінювати не окремі знання, уміння та навички студента, а рівень його професійних умінь.

На практичних заняттях студенти медичного факультету вивчають топографію всіх органів і систем, а також опановують хірургічні навички, виконуючи

навчальні операції. Завдяки наявності в навчальних кімнатах мультимедійних проекторів, стало можливим вивчення будь-якої теми з використанням комп'ютерних презентацій і відеофільмів.

Зазвичай великі складнощі виникають в студентів у засвоєнні ними практичних навичок і вмій, що впливає на кінцевий результат. Для їх відпрацювання на кожному практичному занятті хірургічною бригадою, створеною із студентів, виконуються навчальні операції. На практичних заняттях широко використовуються макети, муляжі, консервовані анатомічні препарати. Для більш успішного оволодіння предметом, на експериментальній базі кафедри студентами медичного факультету виконуються оперативні втручання на кроликах. У двох операційних студенти самостійно, під контролем викладача, вчать розсікати живі тканини (шкіру з підшкірною клітковиною, апоневроз, очеревину), освоюють на практиці тимчасову і кінцеву зупинку кровотечі, техніку перев'язки судин на протязі та трахеостомію.

При виконанні операцій є дуже важливим, щоб на різних заняттях кожен студент випробовував себе як хірург, як асистент, в ролі операційної сестри та санітара. Адже, крім відпрацювання практичних навичок, під час проведення таких навчальних операцій формуються професійні вміння, зокрема взаємодія між членами операційної бригади [8].

Одним з актуальних методів контролю в умовах кредитно-модульної системи є використання тестового контролю. Тестовий контроль передбачає встановлення рівня успішності окремих студентів в цілому; надає можливість викладачу оцінити якість засвоєння теми, своєчасно планувати коригуючі роботи й методику вивчення наступного матеріалу. Завдяки такій навчальній функції це сприяє вдосконаленню підготовки студентів, що виявляється у виконанні завдань шляхом повторення, систематизації, уточнення матеріалу. Тому тестовий контроль передбачає розширення уявлення студента про предмет. Тестування студентів на медичному факультеті використовується: для самостійного оцінювання студентом своїх знань (з використання розробленої кафедрою інтернет-програми), для вхідного (базового) контролю, при допущенні студента до нового модуля (теми), для поточного контролю, для підсумкового контролю, для контролю засвоєння знань.

Переваги тестового контролю: об'єктивність та надійність наслідків перевірки, можливість автоматизації перевірки виконання завдань, скорочення часу виконання тестових завдань, посилення мотивації та зацікавленості в наслідках навчання, висока диференціююча здатність, виявлення індивідуального рівня підготовленості студента на певному етапі навчання.

На кожне заняття викладачами кафедри підготовлено тестові завдання для комп'ютерного тестування, та ситуаційні задачі для письмового контролю. Розроблені нами тести валідні, зорієнтовані на рівень середнього студента. Більшість студентів адаптовані до того, що кожне практичне заняття починається з комп'ютерного тестового контролю, позитивно оцінює тести і вважає, що питання в них конкретні, а відповіді на них зрозумілі. На думку 72% студентів, обсяг

літератури, запропонованої для вивчення теми заняття, достатній для успішного вирішення тестових завдань. Задачі в тестах наближені до клініки з врахуванням вивчених тем на інших кафедрах. Це дозволяє студенту узагальнити засвоєні знання і навички. Якщо в тестових завданнях наявність імовірних відповідей допомагає студенту відповісти на запитання, то задача потребує логічного мислення на основі вивченого матеріалу. Здебільшого саме задача є причиною низьких балів за тестовий контроль, що є свідченням недостатньо сформованого клінічного мислення. 25% студентів погоджуються з тим, що невірний розв'язок ними задач є результатом їхньої недостатньої підготовки. На нашу думку, труднощі з розв'язком ситуаційних задач клінічного спрямування пов'язані з тим, що вивчення дисципліни на медичному факультеті перенесли з 6-7 семестрів на 4-5-тий. Це призвело до дезінтеграції з такими дисциплінами як патологіологія, патоморфологія, загальна хірургія, пропедевтика внутрішніх хвороб. Як наслідок, студенти медичного факультету на II курсі ще не розуміють низки медичних понять (асептика, рана, запалення тощо). Тому викладачі змушені пояснювати такі терміни, витрачаючи зайвий час, бо без них викладання дисципліни утруднене.

Необхідною умовою кредитно-модульної системи є висока мотивація студентів до навчання, оскільки значна частина навчального часу відводиться на самостійну роботу [6]. Саме на позааудиторну навчальну діяльність студента з оперативної хірургії та топографічної анатомії на медичному факультеті відводиться більшість часу, включаючи обов'язкову (підготовку до поточних аудиторних занять) і спеціальну (індивідуальні заняття), спрямовану на поглиблення та закріплення знань студентів. При цьому важливою є роль викладача – навчити студента вчитися і в подальшому вдосконалювати свої професійні знання [6]. Варто зазначити, що тільки незначна кількість студентів медичного факультету відвідує консультації, які проводяться на кафедрі. Проте нами всіляко стимулюється мотивація студентів до виконання самостійної роботи. Кожен студент має змогу заробити додаткову кількість балів за виконання індивідуальної навчальної та наукової роботи: виготовлення наочного приладдя, анатомічних препаратів, моделей операцій, підготовка рефератів, робота в студентському науковому гуртку тощо. Як показує досвід, проведення олімпіад з нашої дисципліни є не тільки важливим мотиваційним фактором, але й сприяє глибшому вивченню оперативної хірургії і топографічної анатомії. Допитливі студенти відвідують науковий гурток, де виконують оперативні втручання на експериментальних тваринах, переглядають окремі відеосюжети, обговорюють реферати, новинки науки та техніки.

Опанування предмету «оперативна хірургія та топографічна анатомія» вимагають від студентів медичного факультету повсякденної праці над засвоєнням матеріалу. В цьому допомагають професорсько-викладацький склад, оснащення кафедр сучасними засобами навчання, новітні періодичні видання, інформаційні мережі та Інтернет, впровадження навчальних та контролюючих комп'ютерних програм.

Література

1. Банчук М.В. Сучасний розвиток вищої медичної та фармацевтичної освіти й проблемні питання забезпечення якісної підготовки лікарів і провізорів / М.В. Банчук, О.П. Волосовець, І.І. Фещенко [та ін.] // Мед. освіта. – 2007. – № 2. – С. 5-7.
2. Гнатюк М.С. Організаційно-методичні особливості проведення практичних занять з оперативної хірургії та топографічної анатомії / М.С. Гнатюк, О.Б. Слабий, Л.В. Татарчук [та ін.] // Кредитно-модульна система організації навчального процесу у вищих медичних (фармацевтичному) навчальних закладах України на новому етапі: матер. Х ювілейної Всеукр. Наук.-практ. конф. з міжнародною участю. – Ч. 1. – Тернопіль, 2013. – С. 255-256.
3. Довганич Н.В. Особливості викладання біології з основами генетики студентам фармацевтичного факультету та роль кредитно-модульної системи в організації навчального процесу / Н.В. Довганич // Галицький лікарський вісник. – 2015. – Т. 22, № 1. – С. 104-105.
4. Жураківська О.Я. Навчально-дослідницька робота студентів як засіб підвищення ефективності навчального процесу у вищих медичних закладах України / О.Я. Жураківська // Галицький лікарський вісник. – 2015. – Т. 22, № 1. – С. 106-107.
5. Москаленко В. Шляхи інтеграції Національного медичного університету імені О.О.Богомольця у загальноєвропейський простір вищої освіти / В.Москаленко // Вища школа. – 2007. – № 2. – С. 3-14.
6. Плеш І.А. Організація навчального процесу в умовах кредитно-модульної системи навчання / І.А. Плеш, Л.Д. Борейко // Буковинський медичний вісник. – 2014. – Т. 18, № 2 (70). – С. 170-172.
7. Проніна О.М. Застосування сучасних інформаційних технологій у навчальному процесі – шлях до вдосконалення якості освіти вітчизняних лікарів / О.М. Проніна, С.І. Данильченко, М.М. Коптев [та ін.] // Сучасні технології управління навчальним процесом у вищих медичних навчальних закладах: матер. Навч.-наук. конф. з міжнародною участю. – Полтава, 2014. – С. 177-178.
8. Проніна О.М. Оптимізація викладання топографічної анатомії та оперативної хірургії в умовах кредитно-модульної системи / О.М. Проніна, М.М. Коптев, С.І. Данильченко [та ін.] // Клінічна анатомія та оперативна хірургія. – 2015. – Т. 14, № 1. – С. 118-120.

УДК 371.315+614.253.4

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ОПЕРАТИВНОЇ ХІРУРГІЇ ТА ТОПОГРАФІЧНОЇ АНАТОМІЇ СТУДЕНТАМ МЕДИЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ

Федорак В.М.

Резюме. Метою роботи стало втілення у навчальний процес заходів, які сприятимуть покращенню якості навчання студентів на медичному факультеті.

Розглянуті питання організації роботи оперативної хірургії з топографічною анатомією для студентів медичного факультету в умовах кредитно-модульної системи навчання. Внесені пропозиції щодо втілення нових інформаційних технологій у навчальний процес. Аргументовано необхідність розробляти нові методи і форми взаємодії викладача і студента, стимулювати самостійну навчальну діяльність: підготовка виступів на наукових конференціях, участь в олімпіадах, виготовлення наочного приладдя, анатомічних препаратів, моделей операцій, підготовка рефератів, Акцентовано увагу на важливість освоєння практичних навичок та професійних вмінь.

Ключові слова: топографічна анатомія, оперативна хірургія, кредитно-модульна система.

УДК 371.315+614.253.4

ОСОБЕННОСТИ ПРЕПОДАВАНИЯ ОПЕРАТИВНОЙ ХИРУРГИИ И ТОПОГРАФИЧЕСКОЙ АНАТОМИИ СТУДЕНТАМ МЕДИЦИНСКОГО ФАКУЛЬТЕТА

Федорак В.М.

Резюме. Целью работы явилось воплощение в учебный процесс мероприятий, которые будут способствовать улучшению качества обучения студентов на медицинском факультете.

Рассмотрены вопросы организации работы оперативной хирургии с топографической анатомией для студентов медицинского факультета в условиях кредитно-модульной системы обучения. Внесены предложения по воплощению новых информационных технологий в учебный процесс. Аргументирована необходимость разрабатывать новые методы и формы взаимодействия преподавателя и студента, стимулировать самостоятельную учебную деятельность: подготовка выступлений на научных конференциях, участие в олимпиадах, изготовление наглядных пособий, анатомических препаратов, моделей операций. Акцентируется внимание на важности освоения практических навыков и профессиональных умений.

Ключевые слова: топографическая анатомия, оперативная хирургия, кредитно-модульная система.

UDC 371.315+614.253.4

Features Teaching Operative Surgery and Topographic Anatomy for Student of Medical Faculty

Fedorak V.M.

Abstract. The introduction of credit-modular studying system based on the principles of the Bologna Declaration opens opportunities for development of cognitive activity of students an opportunity to integrate into the European and global systems and requires training to be capable and competitiveness specialists in the global labor market. For students, in this context, particular importance is the problem of mastering the techniques of rational self-training and formation of appropriate skills at study subjects. Accordingly, the goal is implementation of learning process measures that will improve the quality of education of students at medical faculty. The department of human anatomy, operative surgery and topographic anatomy of the Ivano-Frankivsk National Medical University organization of students'

educational process is conducted according to principles of Bologna process, on which it's developed the curriculum for teaching of discipline "General surgery with operative surgery and topographic anatomy" for students of medical faculty. Studying discipline "operative surgery and topographic anatomy" is based on principles of continuity and professionalism. It is type such a position of students' teaching based on a combination of classical, historical methodical principles of teaching in higher medical school with the latest technology education. In educational process at Medical Faculty important is practical training of students, providing continuity and consistency principles. It is in accordance with the curriculum and educational program approved by studying department of university. At practical classes students of medical faculty study the topography of all organs and systems and learn surgical skills, perform training operations. Thanks to a training room with multimedia projector, it became possible to study any topic using computer presentations and videos. One of the actual control methods according to credit-modular system is use of test control. Testing on medical faculty is used for: self-evaluation of their knowledge of student (using the department developed online program), the input (base) control, assuming the student to new module (themes) for current control for final control to learning control. A necessary condition for credit-modular system is high motivation of students to study as much of training time is spent on individual work. The student extracurricular academic activities of operative surgery and topographic anatomy at medical faculty play most of time, including necessary (training to current classroom) and special (individual sessions) aiming to deepen and consolidate students' knowledge. Each student can earn extra points for individual training and research, making visual aids, anatomical preparations, models, operations, training papers, work in student scientific circle and so on.

Therefore, mastering subject "operative surgery and topographic anatomy" require from students of medical faculty everyday work on learning. This helps faculty, departments equipped with modern teaching aids, new periodicals, information networks and internet, implementation of supervising and educational software.

Keywords: topographic anatomy, operative surgery, the credit-modular system.

Стаття надійшла 17.07.2015 р.